

μόνον διὰ τῆς ὀλότητος τοῦ νοῦ. Ἐν τῷ σύμπαντι ἀπαντῶσι προσέτι καὶ ἴχνη τῆς ποιότητος αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπερ θεωρεῖται ὑπὲρ πάντα χρόνον καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν κείμενον. Ἡ κοινωνία καὶ ὁ συνυφασμὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ ὄντος πρὸς ἀλλήλα, καθιστᾷ τὸν κόσμον δυνατὸν καὶ κατὰ τὴν αἰσθητὴν αὐτοῦ ποιότητα καὶ διασκευὴν.

Ἐκ τοῦ χρόνου θεωρουμένου τοῦ κόσμου παρουσιάζεται ἡ ψυχὴ ὡς ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Διὰ τοῦ καθορισμοῦ ὅμως τούτου δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ ψυχὴ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς αἰσθητόν τι. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ αὐτὴ αἰσθητή, ἢ χωρὶς ἡ οὐσία αὐτῆς νὰ εἶναι αἰσθητή. Τὸ αἰσθητὸν εἶδος τῆς ψυχῆς, ἀναφερόμενον κατὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ κόσμου πρὸς τὸ μὴ ὄν, δημιουργεῖ τὰ αἰσθητὰ ὄντα. Τὸ αἰσθητὸν ὅμως τοῦτο εἶδος ἀνήκει τῷ ὄντι εἰς τὸν νοητὸν κόσμον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν αἰσθητόν. Ἡ ψυχὴ καθ' ὅλου θεωρεῖται ὡς νοητόν τι. Ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβῃ ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ θέσιν ταύτην πρὸς τὴν ἔδραν ἣν τὸ ὄν, ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐν αὐτῷ κατέχουσιν, εἶναι ὅτι αὕτη συνδέει τοὺς δύο κόσμους τὸν αἰσθητὸν καὶ τὸν νοητόν. Διὰ τοῦτο θὰ θεωρεῖται ἡ ψυχὴ ὡς τι μεταξὺ αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ κείμενον. Ὅπως ἡ ψυχὴ εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, οὕτω πῶς εἶναι ὁ νοῦς ὁ θεμελιωτὴς τοῦ νοητοῦ κόσμου.

Β'. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ νοῦ ὅμως κεῖται οὐχὶ μόνον ἡ ἐνότης καὶ ἡ ὀλότης τοῦ νοητοῦ κόσμου, ἀλλὰ συνάμα καὶ ἡ μεταφυσικὴ αἰτία αὐτῆς ταύτης τῆς ψυχῆς. Ἡ ἰδιότης μιᾶς οἰασδῆποτε ἀρχῆς χαρακτηρίζεται κατὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου, καθ' ὅ,τι αὕτη τὸ μὲν εἶναι ἡ αἰτία ἑνὸς κόσμου κατ' εὐθειαν ἀπ' αὐτῆς ἐκπορευομένου καὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας πρὸς τὴν ἀρχὴν ὄντος, τὸ δὲ καθ' ὅ,τι αὕτη εἶναι ἡ μεταφυσικὴ αἰτία ἑνὸς ἄλλου κόσμου πρὸς αὐτὴν μὲν ἀναφερομένου, οὐχὶ ὅμως καὶ κατ' ἀξίαν ταῦτοῦ πρὸς αὐτὴν ὄντος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ νοῦ εἶναι ἡ αἰτία τοῦ νοητοῦ κόσμου συνάμα δὲ καὶ ἡ αἰτία τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς. Κατὰ τὴν πρώτην αἰτίαν θεωρεῖται ὁ νοῦς ἐν ἀπολύτῳ ἀναφορᾷ πρὸς τὴν οὐσίαν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐν ἀπολύτῳ ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ψυχὴν. Ὁ νοητὸς κόσμος εἶναι ἄμεσον· προῖόν τοῦ νοῦ, ἐνῶ τὸ ψυχικόν εἶναι θεωρεῖται ἔμμέσως ἐκ τοῦ νοῦ ἐκπορευόμενον, τοῦτέστι διὰ τινος μεταφυσικῆς ἐνεργείας τοῦ νοῦ. Ἡ κοινωνία δὲ αὕτη τῶν ἀρχῶν πρὸς ἀλλήλας δέον νὰ ἐννοηθῇ κατὰ τε τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν αὐτῆς ἐννοιαν. Παρὰ Πλωτίνῳ δὲ διασταυροῦνται αἱ δύο ἀπόψεις πρὸς ἀλλήλας, ὁ δὲ χωρισμὸς εἶνε πολλάκις δυσχερής. Ἡ διάκρισις τῆς κοινω-

νίας τῶν ἀρχῶν τοῦ ὄντος, τοῦτέστι τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν καὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ὄν γίνεται ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου πάντοτε διὰ μεθοδικοὺς λόγους καὶ διὰ τοῦτο ἡ προσοχὴ τοῦ φιλοσόφου δὲν στρέφεται κυρίως εἰς τὴν σαφῆ διάκρισιν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀπὸ τῆς ὑποκειμενικῆς κοινωνίας. Πάντως ἡ κοινωνία τῶν ἀρχῶν καὶ κατ' ἀνθρώπον (καθ' ὑποκείμενον) καὶ κατὰ κόσμον (κατ' ἀντικείμενον) θεωρουμένη, παρουσιάζει τὴν αὐτὴν ποιότητα, τοῦτέστι συνίσταται ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, τῆς ψυχῆς, τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἡ ψυχὴ θέτουσα ἑαυτὴν ἀπολύτως, τοῦτέστι ἀναφερομένη πρὸς ἑαυτὴν ὡς εἰς τινὰ ἐνότητα καὶ ὁλόκλητα καὶ δὴ κατὰ τὸν νόμον τοῦ διανοεῖσθαι πρὸς ἑαυτὴν ἀναφερομένη, συνδέεται διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὸν νοητὸν κόσμον, τοῦτέστι τὸν κόσμον τοῦ λόγου καὶ τῆς οὐσίας. Καθ' οἷονδήποτε ἄλλον τρόπον εἶναι ἀέϋνατος ἢ θέσις τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτήν, τοῦτέστι ἡ ἀναφορὰ τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν εἶναι συνάμα καὶ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὸν νοητὸν κόσμον.

Μεταξὺ τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ νοῦ ἢ τοῦ νοητοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἢ τὸ ἀπλοῦν καὶ συνδέον καί, τοῦτέστι ἡ ἀναφορὰ ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα· θεωρουμένης ὁμως τῆς μιᾶς ἀρχῆς, καὶ δὴ τῆς τοῦ νοῦ, ὡς αἰτίας τῆς ἄλλης ἀρχῆς, τῆς ψυχῆς, ἢ ἀξία τοῦ αἰτιολογουμένου, τοῦτέστι τῆς ψυχῆς, ὑποτιμᾶται. Ἡ ἀξία τοῦ νοῦ εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἀξίας τῆς ψυχῆς ἢ ἡ οὐσία τοῦ νοῦ εἶναι διὰ τοῦτο ἀνωτέρας ἀξίας ἀπὸ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, διότι ὁ νοῦς κεῖται ὑπὲρ πάντα χρόνον καὶ χῶρον, ἐνῶ ἡ ψυχὴ ἀναφέρεται πρὸς τὸν χρόνον καὶ πρὸς τὸν χῶρον. Ἐνταῦθα ὅπου πρόκειται περὶ τῆς ἀξίας τῆς ψυχῆς καὶ δὴ περὶ τῆς θειότητος τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς διασείεται ἡ ἀπόλυτος τῆς ψυχῆς ἀξία. Ἡ ἐνότης ὁμως τῆς ἀρχῆς τοῦ θείου, τοῦτέστι ἡ θειότης τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς παραμένει καὶ μετὰ τὴν τεθεῖσαν· διαφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν καὶ δὴ διότι ἡ διαφορὰ ἐννοεῖται κατὰ βαθμὸν καὶ οὐχὶ κατὰ ἀπόλυτον ἕτερότητα. Ἡ ψυχὴ ἐν ἧ ἀναπαύεται ὁ κόσμος κατὰ τὴν αἰσθητὴν αὐτοῦ ποιότητα καὶ μορφήν, θεωρεῖται κατὰ ταῦτα ὡς εἰκὼν τῆς οὐσίας τοῦ νοῦ, τοῦτέστι ὡς ἔκτυπον τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἀξίας τοῦ νοῦ. Ἡ δὲ σχέσις μεταξὺ τῶν δύο τούτων θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ ὄντος, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, δέον νὰ ἐννοηθῇ ὅπως ἐννοεῖται ἡ σχέσις μεταξὺ προφορικοῦ καὶ ἐνδιαθέτου λόγου, τοῦτέστι ὅπως ὁ προφορικὸς λόγος εἶναι μία εἰκὼν, ἐν σύμβολον τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ νοουμένου ἐνδιαθέτου λόγου, οὕτω πῶς δέον καὶ ἡ ψυχὴ νὰ ἐννοηθῇ ὡς εἶδωλον ἢ σύμβολον τοῦ νοῦ. Ἡ ψυχὴ δέον νὰ ἐννοηθῇ ὡς ὁ λόγος τοῦ νοῦ, τοῦτέστι ὡς ἐνιαῖά τις θέσις, ἔχουσα τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ νοῦ καὶ διατηροῦσα συνάμα σημεῖα τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ποιότητος τοῦ νοῦ.

Αἱ θεμελιώδεις ἐννοιαὶ

Διὰ τῆς θέσεως ταύτης τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ νοῦ, ὁ νοῦς δὲν ἀποβάλλει κατ' οὐσίαν τίποτε ἐκ τῆς ποιότητος αὐτοῦ, ἀκριβῶς ὅπως καὶ τὸ ἀγαθὸν διὰ τῆς θέσεως τοῦ νοῦ οὐδεμίαν μεταβολὴν ὑφίσταται. Τὸ ἀγαθὸν θέτον τὸν νοῦν, παραμένει ἐν τῇ ἀξίᾳ καὶ ποιότητι αὐτοῦ, ὁ δὲ νοῦς θέτων τὴν ψυχὴν, οὐδὲν γνώρισμα τῆς ποιότητος αὐτοῦ ἀποβάλλει.

Ἡ ταυτότης τῆς ἀξίας οἰασδῆποτε ἀρχῆς, πρὸς τὴν μετ' αὐτὴν ἐπομένην θέσιν συγκρινομένη, παραμένει ἐν ἀπολύτῳ ἰσχύϊ, τοῦτέστι κατὰ τὴν διαλεκτικὴν ἐνέργειαν τοῦ ὄντος, καθ' ἣν τοῦτο διαλέγεται ἢ ἀναπτύσσεται, ἢ ἀξία τῆς ἀρχῆς ἀφ' ἧς τίθεται ἕτεραί τις ποιότης ἢ θέσις, παραμένει ἰσχύουσα ἀπολύτως. Μόνον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀρχῶν πρὸς ἀλλήλας ἢ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀρχῶν, ἣτις συντελεῖται διὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀποβάλλουσι, αἱ μετὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν κείμεναι θέσεις τοῦ ὄντος τὴν ταυτότητα καὶ τὴν ἀπόλυτον αὐτῶν ἀξίαν καὶ συλλέγονται ἀπολύτως πρὸς τὸ ἓν. Τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀρχῶν ἢ τῶν θέσεων πρὸς τὸ ἀγαθὸν καλοῦμεν συλλεκτικὴν. Ἡ συλλεκτικὴ δὲ αὕτη ἐπιστροφή τῶν ἀρχῶν πρὸ τὸ ἓν ἢ τ' ἀγαθόν, συντελουμένη ὑπὸ τῆς κατὰ λόγον καὶ κατὰ νοῦν κινουμένης ψυχῆς, εἶναι δυνατὴ μόνον διότι ἡ ἕτερότης τῶν θέσεων πρὸς ἀλλήλας δὲν τίθεται, κατὰ Πλωτῖνον, ὡς ἀπόλυτος ἀλλ' ὡς σχετικὴ ἢ διαφορά.

Ἡ μία ἀρχὴ τιθεμένη ὑπὸ τῆς ἄλλης, ἀναφέρεται συνάμα πρὸς αὐτὴν καὶ δὴ διότι ἡ διαφορὰ ἣτις διαχωρίζει ἀμφοτέρας, εἶναι μᾶλλον κατὰ βαθμὸν καὶ οὐχὶ κατὰ ποιότητα. Ἡ ἕτερότης τῶν θέσεων εἶναι σχετικὴ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ σχέσις τῶν ἀρχῶν πρὸς ἀλλήλας ἣτις δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς αἰτία τῆς ζωῆς, καὶ δὴ ἐνταῦθα τῆς ζωῆς τοῦ λόγου καὶ τῆς πρὸς τὸς νοῦν ἀναφορᾶς τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἰκανότης τοῦ κρίνειν οὔσα τὸ κύριον γνῶρισμα τῆς ψυχῆς καὶ αἱ ἁρμονικαὶ κινήσεις τῶν οὐρανίων νοημάτων, καταδεικνύουσι τὴν συγγένειαν μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ. Ἡ ψυχὴ κρίνουσα ἀναφέρεται πάντοτε πρὸς τὸν νοῦν, τὸ δὲ κρινόμενον εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ νοῦς, ἐκ τῆς ψυχῆς θεωρούμενος, αἱ δὲ ἁρμονικαὶ κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων εἶναι δυνατὰ μόνον κατὰ λόγον ἢ μᾶλλον εἶναι λόγοι, οἵτινες ἀναφέρονται κατ' ἀνάγκην πρὸς τὸν νοῦν, διότι λόγος εἶναι ἀναφορὰ κατὰ νοῦν συντελουμένη. Οἰαδῆποτε τελειότης τῆς ψυχῆς, εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ τῆς μεταφυσικῆς αὐτῆς συγγενείας αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ νοῦ. Ἡ τελειότης τῆς ψυχῆς διὰ τῆς γνώσεως, ἢ κυριωτέρα τελειότης τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς, εἶναι δυνατὴ διὰ τοῦ νοῦ, διότι τὸ γινωσκόμενον εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ νοῦς. Ἡ μορφὴ τῆς ψυχῆς ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν ποιότητα αὐτοῦ. Ὁ λόγος, τοῦτέστι τὸ ἀντικειμενικὸν λογικὸν νόημα, ὅπως θεωρεῖ καὶ ἐννοεῖ τοῦτο ἢ ψυχὴ, εἶναι δημιουργήμα

οὐ ἡ δημιουργία συντελεῖται διὰ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ νοῦ.

Ἡ σχέσις δὲ αὕτη τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν εἶναι καὶ ἡ αἰτία δι' ἣν ὁμιλοῦμεν περὶ κινήσεώς τινος ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ, ὅπου ἡ ἔννοια τῆς κινήσεως ἐκλαμβάνεται κατὰ τὴν νοητὴν αὐτῆς ποιότητα, τοῦτέστι σημαίνει τὴν μέθοδον δι' ἣς ἡ ψυχὴ ἀναφέρεται πρὸς τὸ νοητὸν ὄν. Διὰ τῆς μεθόδου δὲ αὐτῆς, ἡ ψυχὴ ἀποβάλλει τὴν προηγουμένην αὐτῆς ποιότητα, τοῦτέστι ἡ ψυχὴ ἀναφερομένη κατὰ λόγον πρὸς τὸν νοῦν, νοοποιεῖται ἢ λογοποιεῖται. Τὰνῦν ἀνευρίσκει ἡ ψυχὴ τὴν τὴν ἀπόλυτον αὐτῆς συγγένειαν πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμον τοῦ νοητοῦ ὄντος καὶ ἐπιδιώκει τὴν πλήρη αὐτῆς ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ τὴν παντελῆ αὐτῆς ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν αἰτίαν τῆς οὐσίας καὶ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Τὸ μόνον μέσον δι' οὗ ἡ ψυχὴ στρέφεται πρὸς τὸν νοῦν καὶ δι' οὗ ἐκτελεῖ τὴν κίνησιν αὐτῆς πρὸς αὐτὸν, τοῦτέστι δι' οὗ διατρέχει τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν τελειότητα αὐτῆς, εἶναι τὸ κρίνειν, ὅπερ δέον νὰ ἐννοηθῆ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἀπάσας τὰς λοιπὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς καὶ ὅπερ κατ' ἀξίαν δέον νὰ καλεῖται ἐνέργεια τῆς ψυχῆς. Ἀπασαὶ αἱ λοιπαὶ ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωνται τῷ ὄντι ἐνέργειαι ἀλλὰ πάθη. Ἐν τῇ ἐνεργείᾳ κεῖται πάντοτε καὶ ἀντικειμενικόν τι νόημα, πρὸς ὃ ἡ ἐνέργεια κατ' ἀνάγκην ἀναφέρεται, ἐνῶ πρὸς τὸ πάθος ἀνταποκρίνεται πάντοτε φάντασμα τι, τοῦτέστι ἄλογόν τι καὶ ἀνόητόν τι, ὅπερ κατατρέβεται ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἀντιτίθεται πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ σημεῖον ἢ τὴν στιγμὴν τοῦ χρόνου.

Ἡ σχέσις μεταξὺ μορφῆς καὶ ὕλης, ἣτις διέπει τὴν ἀναφορὰν τοῦ μὴ ὄντος καὶ τῆς ψυχῆς ἐφαρμόζεται καὶ ἐνταῦτα πρὸς κατάδειξιν τῆς ποιότητος τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ποιότητος τοῦ νοῦ καὶ δὴ ἐφ' ὅσον αὗται ἀναφέρονται πρὸς ἀλλήλας. Τὰνῦν τίθεται ὡς ὕλη ἐκεῖνο ὅπερ πρὶν ἴσχυε ὡς μορφή, νέα δέ τις ἀρχή, τοῦτέστι ὁ νοῦς προσλαμβάνει τὴν ἰδιότητα τῆς μορφῆς. Ἡ λογικὴ σχέσις ὅμως μεταξὺ μορφῆς καὶ ὕλης, δέον νὰ διακριθῆ σαφέστατα ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῆς ἀναφορᾶς τῆς μορφῆς πρὸς τὴν ὕλην, ὡς παρουσιάζονται ἐν τῇ σχέσει τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν καὶ πρὸς τὸν νοῦν.

Ἡ ψυχοφυσικὴ σχέσις, ἣτις καταδεικνύεται ἐν τῇ φύσει, ἐν ἣ ἡ ψυχὴ καὶ μὴ ὄν εἶναι συνυφασμένα πρὸς ἀλλήλα καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ζῶσαν καλουμένην φύσιν, καὶ ἡ ψυχονοητικὴ σχέσις, ὅπως συντελεῖται αὕτη κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν, εἶναι μεταφυσικὰ εἶδη κοινωνίας τῶν ἑτεροτήτων πρὸς ἀλλήλας. Τὸ μὲν καὶ τὸ δέ, τοῦτέστι ἡ μορφή καὶ ἡ ὕλη τίθενται καὶ ἐννοοῦνται ἐνταῦθα διαφόρως ἢ ὡς τίθεται καὶ ἐννοοῦνται κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς κρίσεως. Τὸ δέον τῆς ἀναφορᾶς καὶ ἡ ποιότης τῶν ἑτεροτήτων εἶναι κατὰ τὴν λογικὴν σχέσιν τῆς μορφῆς καὶ τῆς ὕλης ἀπολύτως διάφορον τοῦ δέοντος τῆς ἀναφορᾶς καὶ τῆς ποιότητος τῶν δύο ἑτεροτήτων κατὰ τὴν

μεταφυσικὴν σχέσιν. Κατὰ τὴν λογικὴν σχέσιν εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ ἄλλο καὶ δὴ ἡ ἐπιστροφή τῆς ὕλης πρὸς τὴν μορφήν, ἐνῶ ἡ οὐσία καὶ τὸ δέον τῆς μεταφυσικῆς σχέσεως εἶναι ἡ ἀπόλυτος ἐπιστροφή τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν.

Κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν, ἡ αἰτία τῆς εἰς ἀπειρον μορφώσεως τοῦ μὴ ὄντος, ἔκειτο ἐν τῇ φύσει τοῦ μὴ ὄντος, ἥτις θεωρεῖται ὡς τὸ ἀπείρως τὴν μορφήν ἐπιδεχόμενον. Κατὰ δὲ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν ἡ αἰτία τῆς διαρκoῦς νοοποιήσεως τῆς ψυχῆς κείται ἐν τῇ συγγειείᾳ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν. Ἡ μόρφωσις ἑαυτῆς καὶ δὴ ἡ εἰς τὸ ἀπειρον ἐκτεινομένη μόρφωσις τοῦ ἑνὸς ὑπὸ τοῦ ἄλλου καὶ κατὰ τὴν μίαν καὶ κατὰ τὴν ἄλλην κατεύθυνσιν, τοὔτεστι κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν καὶ κατὰ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὸ ὄν, εἶναι δυνατὴ μόνον διότι καὶ τὸ μορφοῦν ἔχει τὸν νόμον τῆς ἀπείρου διακρίσεως τῆς μορφῆς ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ. Τὸ μορφοῦν καὶ τὸ μορφοῦμενον δέον συνάμα νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπείρως διακρινόμενα. Ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ ἀπείρου τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ἀπείρου τῆς ὕλης ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ μὲν ἀπειρία τῆς μορφῆς εἶναι θετική, ἡ δὲ τῆς ὕλης ἀρνητική. Διὰ τῆς ἀναφορᾶς τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν καὶ διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ δέοντος τῆς ψυχῆς, συνάμα δὲ καὶ διὰ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀπλῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, τίθεται ἡ ἀρχὴ τοῦ νοῦ ἐν τῇ καθαρᾷ αὐτῆς ποιότητι καὶ ἐν τῇ ἀπολύτῳ αὐτῆς δλότῃ, διότι ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς ἀναφέρεται πρὸς τὴν ψυχὴν, εἶνε ἀδύνατον νὰ θεωρηθῇ ἀπολύτως καὶ καθαρῶς ἡ οὐσία αὐτοῦ.

Ἡ ἀπόλυτος θεωρία τοῦ νοῦ προϋποτίθησιν ἀπόλυτον θεωρίαν τῆς ψυχῆς, τοὔτεστι ἡ ψυχὴ δέον νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πλήρη αὐτῆς πρὸς τὸν νοῦν ἐπιστροφήν ἵνα κατανοήσῃ τὸν νοῦν ἐν τῇ δλότῃ καὶ τῇ ἐνότητι αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν καὶ δὴ κατὰ τὴν κατὰ λόγον καὶ κατὰ διάνοιαν συντελουμένην, ὁ νοῦς τίθεται ὡς ὑπόθεσις καὶ οὐχὶ ὡς θέσις. Ὁ καθ' ὑπόθεσιν τιθέμενος νοῦς καλεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διάνοια. Καὶ κατὰ τὴν καθ' ὑπόθεσιν θεωρίαν θεωρεῖται βεβαίως ὁ νοῦς ὡς εἶδος, ἀλλὰ ὡς ἐφηροσμένον καὶ οὐχὶ ὡς καθαρὸν εἶδος καὶ καθαρὰ ἰδέα.

Κατὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἡ ψυχὴ θεωρεῖται ὡς ἐνέχουσα τὰ στοιχεῖα τῆς κατὰ λόγον καὶ νόμον κινήσεως τοῦ παντός· αὐτὴ ἐπιβάλλει τὰ δείγματα αὐτὰ τοῦ νοῦ πρὸς τὸν αἰσθητὸν κόσμον. Κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν ἢ κατὰ τὴν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ νοῦ, τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀναφαίνονται ὡσαύτως, ἀλλὰ ἔτι μᾶλλον διακεκριμένα καὶ ἀποκεκαθαυμένα. Ἡ ψυχὴ, κατὰ τὴν ἀναφορὰν αὐτῆς πρὸς τὸν νοῦν, ἔχει ἀνάγκην μέσου τινὸς ὄντος, ἢ ποιότητός τινος λογικῆς, ἥτις προϋποτίθησιν μὲν τὸν νοῦν, διακρίνεται δὲ τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀρχὴ τῆς διανοίας, τοὔτεστι τοῦ κατὰ λόγον καὶ καθ'

ὑπόθεσιν διανοεῖσθαι, προστίθεται τᾶνῶν μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ καὶ οὕτω πῶς αἴρεται ἢ ἀπόλυτος διαφορὰ μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ. Ἡ διάνοια κεῖται μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ καὶ ἀναφέρεται καὶ πρὸς τὸν νοῦν καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν. Διάνοια εἶναι ὁ ἐν τῇ ψυχῇ καθ' ὑπόθεσιν τιθέμενος νοῦς.

Ἡ ἀναφορὰ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν καὶ ἡ ἀναφορὰ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν, θεωρεῖται περιβαλλομένη ὑπὸ τῆς σχέσεως τῆς ψυχῆς πρὸς τἀγαθόν, τοῦτέστι καὶ κατὰ τὴν μὲν καὶ κατὰ τὴν δὲ ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς προὑποτίθεται τἀγαθόν ὡς πρώτη αἰτία καὶ τῆς ἀναφορᾶς καὶ τοῦ δέοντος καὶ τῶν ἑτεροτήτων τῆς ἀναφορᾶς. Τὰ μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τἀγαθοῦ κείμενα ὄντα, δέον νὰ θεωρηθῶσι μᾶλλον ὡς μέθοδοι καὶ οὐχὶ ὡς αὐτὸ ὑπόστατα αἰτία. Ἡ ἀναφορὰ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἔν, πρὸς τἀγαθόν, εἶναι τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ φιλοσοφεῖν, κατὰ τὸν Πλωτῖνον, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ νοῦς θεωρεῖται ὡς συναίτιον πρὸς τὴν ἀπόλυτον αὐτὴν ἔνωσιν τῆς ψυχῆς.

Ἐν τῇ ἐνότητι καὶ τῇ οὐσίᾳ τοῦ νοῦ κεῖται ἡ αἰτία πάσης κινήσεως καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς κατὰ λόγον κινήσεως τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Αἱ ἁρμονικαὶ κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ τὸ κάλλος τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καθ' ὅλου δὲν θὰ ἔθιγον τὴν ψυχὴν ἂν δὲν κατήγοντο ἐκ τοῦ νοητοῦ κόσμου. Ὁ νοῦς, πρὸς ὃν πᾶς λόγος καὶ πᾶσα αἰτία ἐκτὸς τοῦ ἀγαθοῦ ἀναφέρεται, εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀθάνατον ὄν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ νοῦ, καθ' ὅσον αὕτη θεωρεῖται αὕτη καθ' αὐτὴ καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς, ἢ ἀπόλυτος μορφή ἣτις ἀναπαύεται ἐν ἑαυτῇ καὶ ἀναφέρεται πρὸς ἑαυτήν. Ὁ νοῦς ἐνέχει τὰ πάντα ἐν ἑαυτῷ, διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατος οἰαδήποτε πρόσθεσις ἢ ἀφαίρεσις ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Καὶ ἡ πρόσθεσις καὶ ἡ ἀφαίρεσις τινος πρὸς τι ἢ ἐκ τινος, εἶναι δυνατὴ μόνον ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ γίγνεσθαι καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἔδρᾳ τοῦ εἶναι.

Τὸ διανοεῖσθαι, τοῦτέστι ἡ καθαρὰ θεωρία τοῦ ὄντος, ἢ ἀπόλυτος θέα τῆς οὐσίας, δὲν εἶναι ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ νοῦ καθ' ὃν τρόπον εἶναι ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ψυχῆς. Ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ νοῦ ἡ θεωρία εἶναι συνάμα πρὸς τὸν νοῦν ἢ κάλλιον ὁ νοῦς εἶναι συνάμα πρὸς τὸ ὄν, ἐν ᾧ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ψυχῆς τὸ ὄν εἶναι πρὸ ἢ μετὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἡ θεωρία ἔρχεται πρὸς αὐτό, τοῦτέστι ἀναφέρεται πρὸς αὐτὸ διὰ τῆς μεθόδου τῆς διανοίας. Καὶ ὁ νοῦς καὶ τὸ ὄν ὑπάρχουσι κατ' ἀπόλυτον πρὸς ἀλλήλα ὁμολογίαν. Ἡ ψυχὴ τοῦναντίον δέον νὰ ἀνεύρη τὴν μέθον δι' ἧς ἔρχεται πρὸς τὸν λόγον καὶ τὸν νοῦν. Ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ νοῦ εἶναι τὸ θεωροῦν καὶ τὸ θεωρούμενον τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς. Καὶ ἡ μακαριότης ἣτις ἐδρεύει ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ νοῦ δὲν εἶναι ἐπίκτητος, ὅπως ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἀπολύτως ἄχρονος, τοῦτέστι ἄνευ ἀρχῆς καὶ ἄνευ πέρατος.

Ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ μακαριότης, τοῦτέστι ἡ εὐδαιμονία τῆς

ψυχῆς, δὲν εἶναι ταύτη καὶ διαρκῆς, κεῖται ἐν τῷ χρόνῳ, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τὴν καθορίζουσαν τὴν ψυχὴν. Ψυχὴ καὶ χρόνος εἶναι ἀπολύτως πρὸς ἄλληλα ἐσχετισμένα, ὅπως τοῦναντίον ψυχὴ καὶ αἰὼν εἶναι κατ' ἐξαιρέσειν πρὸς ἄλληλα ἐσχετισμένα. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ αἰῶνος, τοῦτέστι τοῦ ἀχρόνου ἢ τῆς αἰωνιότητος εἶναι ἀπόλυτος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ εἶδος δέον πάντοτε νὰ ἔχη ἓν εἶδωλον, τὸ πρότυπον πάντοτε ἓν ἔκτυπον, διὰ τοῦτο θεωρεῖται καὶ ὁ χρόνος ὡς τὸ ἔκτυπον τῆς αἰωνιότητος καὶ διὰ τοῦτο καθίσταται εἰς τὴν ψυχὴν δυνατὸν καὶ κατὰ χρόνον ἀκόμη νὰ ἐπιτυγχάνη ὠρισμένην τινὰ μακαριότητα καὶ εὐδαιμονίαν. Ὁ χρόνος ὅμως εἶναι συνάμα ἡ αἰτία ἢ προκαλοῦσα τὴν μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν τῆς ψυχῆς, τοῦτέστι τὴν πολλότητα τῶν μορφῶν, ἃς ἡ ψυχὴ προσλαμβάνει καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν καὶ κατὰ τὴν ἀναφορὰν αὐτῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν, ἐνῶ ἡ αἰωνιότης ἐγγυᾶται διὰ τὴν ἀπόλυτον ἐνότητα τοῦ νοῦ. Ἐν τῇ αἰωνιότητι τοῦ νοῦ, εἶναι τὰ πάντα συνάμα, τὸ δὲ συνάμα κατ' οὐδένα τρόπον δέον νὰ ἐννοηθῇ κατὰ χρόνον. Ἐν τῷ χρόνῳ οὐσα πάντοτε ἢ ψυχῆ, ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ νοῦ πρὸς ἑαυτὸν δι' ἄλλων μέσων ἢ τῶν χρονικῶν.

Οἱ καθορισμοὶ οὗς ἡ ψυχὴ προσδίδει εἰς τὸν νοῦν καὶ τὸ ὄν, διατυποῦνται ὅλοι διὰ τοῦ λόγου, ἢ δὲ λέξεις τοῦ λόγου εἶναι πάντοτε κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἐσχηματισμένη, τοῦτέστι χρονικῶς. Καὶ ὁ ὅρος συνάμα κατάγεται ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ σημαίνει τὴν ἐνέργειαν δύο ἢ περισσοτέρων πράξεων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ἐν τῷ νοητῷ ὅμως κόσμῳ μεταχειριζόμενοι τὸν ὅρον τοῦτον, ἐννοοῦμεν τὴν κατ' οὐσίαν καὶ κατ' αἰτίαν συνέχειαν τοῦ νοητοῦ. Πᾶν νοητὸν εἶναι ἔννοια καὶ οὐσία ἑαυτοῦ συνάμα. Καὶ τὸ πᾶν τοῦ νοητοῦ εἶναι συνάμα ἔννοια καὶ οὐσία ἑαυτοῦ. Ὁ νοῦς καθ' ὅσον νοεῖ ἔχει τὸ ὄν ἐν ἑαυτῷ, τὸ δὲ ὄν καθ' ὅσον νοεῖται ἔχει τὸν νοῦν ἐν ἑαυτῷ. Κατ' ἄλλον τρόπον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα διατυποῦντες λέγομεν, τὸ νοεῖν εἶναι δυνατόν διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ ἄλλο καὶ τοῦ ἄλλου πρὸς τὸ ἐν. Ἡ σχέσις τῶν ἑτεροτήτων εἶναι ἡ αἰτία καὶ τοῦ νοεῖν. Κατὰ τὴν ἀναφορὰν δὲ ταύτην τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ ἄλλο θεωρεῖται μόνον τὸ πῶς καὶ οὐχὶ τὸ διατί τοῦ νοεῖν. Τὸ πῶς σημαίνει τὴν καθαρὰν σύνθεσιν τῆς θέσεως καὶ τῆς ἑτεροθέσεως, ἐν ᾧ τὸ διατί ὑποδεικνύει τὴν ἐσχάτην οὐσίαν καὶ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ νοεῖν καθ' ὅλου.

Ἀμφότερα, τό τε ὄν καὶ ὁ νοῦς, αἰτιολογοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ οὐδ' ὁ καθορισμός, καὶ δὴ ὁ ὑπὸ τὸ δέον τοῦ ἀγαθοῦ πάντοτε διαμένων καθορισμός, ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ νοῦ, τοῦτέστι ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ ὡς τοιούτου καὶ τοιούτου, ὡς ἐνός, ἀγαθοῦ, ὡς αἰτίου καὶ ἀνυποθέτου, ἐπειδὴ γίνεται ὑπὸ τοῦ νοῦ, αὐταναιρεῖ-

τα ι. Ἡ ποιότης τοῦ ἀγαθοῦ ἀποκρούει ἀφ' ἑαυτῆς οἷονδ' ὅποτε νοητὸν προσδιορισμὸν.

Οἷουδ' ὅποτε προσδιορισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ οἷουδ' ὅποτε ἄλλου τινὸς ὄντος προὑποτίθησι κατὰ τὸν νόμον τοῦ λόγου μίαν πολλότητα, ἐν ᾧ τὸ ἀγαθὸν εἶναι κατ' οὐσίαν ἐνότης, ἐν τι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἄπλοῦς προσδιορισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ ὡς ἐνὸς, εἶναι κατὰ τὸν νόμον τοῦ λόγου καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἀγαθοῦ ἀδύνατος. Ἡ ἐνότης τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ὄντος αἰτιολογεῖται ὑπὸ τῆς ἑτερότητος τοῦ τε νοῦ καὶ τοῦ ὄντος, τοῦτέστι ἡ ἐνότης τῶν δύο τούτων ἑτεροτήτων εἶνε ἀναφορὰ, ἐν ᾧ ἡ ἐνότης τοῦ ἀγαθοῦ δέον νὰ ἐννοηθῆ πρὸς ἑαυτὴν καὶ οὐχὶ ὡς ἀναφορὰ. Τοῦ ἀγαθοῦ ἡ ποιότης εἶναι ἢ πρὸς ἑαυτὸ ἀναφορὰ ἢ κάλλιον ἢ ἀφ' ἑαυτῆς πάσης ἀναφορᾶς.

Ἡ οὐσία παντὸς λόγου καὶ τοῦ διανοεῖσθαι καθ' ὅλου, κεῖται ἐν τῇ ἀναφορᾷ μιᾶς ταυτότητος πρὸς τινὰ ἑτερότητα ἢ δύο ταυτότητων πρὸς ἀλλήλας ἢ δύο ἑτεροτήτων πρὸς ἀλλήλας. Αἱ ἑτερότητες αἴτινες κατὰ λόγον ἀναφέρονται πρὸς ἀλλήλας εἶναι συνάμα ταυτότητες, τοῦτέστι ἑκάστη καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη εἶναι ταύτῃ πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἕτερα πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐν τῷ νοοῦντι καὶ τῷ νοουμένῳ κεῖνται αἱ δύο ἑτερότητες αἴτινες κατὰ τὸ νοεῖν ἀποτελοῦσι τὴν ἐνότητα τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ὄντος. Αἱ κατηγορίαι τῆς κινήσεως καὶ τῆς στάσεως λαμβανόμεναι κατὰ τὴν ἀπολύτως λογικὴν αὐτῶν ποιότητα ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ διανοεῖσθαι. Ἡ κίνησις ἀναφέρεται καὶ ἀφορᾷ εἰς τὸ νοοῦν, ἡ δὲ στάσις ἢ ἡ ταυτότης χαρακτηρίζει τὸ νοούμενον. Ἄνευ τῶν δύο αὐτῶν ιδιοτήτων εἶναι τὸ νοεῖν ἀδύνατον. Ἄνευ τῆς ἑτερότητος εἶναι ἀδύνατος ἡ ταυτότης, ἢ ἀφαιρουμένης τῆς ἑτερότητος θὰ ἐτίθετο ἡ ἀπόλυτος ἀδι-αφορία.

Ἡ ἑτερότης ἣτις ἀποτελεῖ τὴν προὑπόθεσιν τοῦ λόγου καὶ τοῦ διανοεῖσθαι καθόλου ἀπαντᾷ οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἔδρῳ τῆς κρίσεως καὶ τοῦ κρίνειν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ σφαιρᾷ τοῦ ὄντος, τοῦτέστι ἕκαστον ὄν τοῦ νοητοῦ κόσμου εἶναι, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τι ἄλλο, ἕτερον ἢ διάφορον. Ταῦτὸ εἶναι ὡσαύτως ἕκαστον ὄν τοῦ νοητοῦ κόσμου, τοῦτέστι ἀναφέρεται συνάμα ἀπολύτως πρὸς ἑαυτὸ καὶ διαμένει ἐν ἑαυτῷ. Ἡ διαφορὰ εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἑτερότητος ἐν ᾧ τὸ ἕν, τοῦτέστι τὸ καθ' ἑαυτό, εἶναι ἡ αἰτία τῆς ταυτότητος ἑκάστου νοητοῦ ὄντος. Ἡ διάκρισις αὕτη τοῦ ὄντος εἰς ἕτερον καὶ ταύτὸ εἶναι ἡ τῆς θέσεως τοῦ ἀριθμοῦ ἐν τῇ σφαιρᾷ τῆς οὐσίας. Συνάμα δὲ καὶ ἡ αἰτία τῆς θέσεως τῆς ποιότητος. Ἡ ποιότης τίθεται κατὰ τὴν διάκρισιν τοῦ ὄντος.

Ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ διάκρισις αὕτη τοῦ ὄντος προκαλεῖ τὴν ποιότητα τοῦ ὄντος εἶναι ὅτι, ἡ ἑτερότης τῶν καθ' ἕκαστον ὄντων πρὸς ἀλλήλα δὲν εἶναι ἀδιάφορος καὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας. Ἐκαστον νοητὸν ὄν ἐνέχει ἐν ἑαυτῷ ἰδίαν ποιότητα. Ἐνταῦθα ὅπου δίδομεν μόνον μίαν γενι-

κὴν ἔννοιαν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλωτίνου καὶ δὴ χωρίζομεν καὶ ἀναφέρομεν γενικώτατα τὰς πρώτας ποιότητας τοῦ ὄντος πρὸς ἑαυτὰς, τοῦτέστι τῆς ψυχῆς, τοῦ νοῦ καὶ τὰγαθοῦ, αἱ δοθεῖσαι ἐξηγήσεις περὶ τῆς οὐσίας τοῦ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ καθ' ὅλου κόσμου εἶναι ἀρκεταὶ πρὸς καθορισμὸν τοῦ νοητοῦ κόσμου ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν κόσμον τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν τὸ θεμελιώδες γινώρισμα εἶναι ὅτι ἡ ψυχὴ ἀναφέρεται κατὰ νόμον καὶ κατὰ λόγον πρὸς τὸν νοῦν. Ἡ γονιμότης τῆς σχέσεως τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν, ἔχει τὴν αἰτίαν αὐτῆς ἐν τῇ συγγενείᾳ τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ νοῦ. Ὁ νοῦς θεωρεῖται ὡς ἀρχὴ τῆς ψυχῆς, οὐχὶ κατὰ τὴν λογικὴν σημασίαν τῆς ἐννοίας «ἀρχή», ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπολύτως μεταφυσικὴν αὐτῆς ποιότητα.

Θεωρουμένου τοῦ νοῦ ὡς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν λογικὴν τῆς ἀρχῆς ποιότητα καὶ δὴ οὐχὶ κατὰ τὴν τυπικῶς λογικὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀντικειμενικῶς, ὄντως λογικὴν αὐτῆς οὐσίαν, ἐμφανίζεται ἡ σχέσις μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ ὅπως διατυπῶνται αὕτη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Τὴν αὐτὴν δὲ σχέσιν μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ φιλοσοφίᾳ καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ Descartes καὶ ἐντεῦθεν. Παρὰ τῷ Πλωτίνῳ ὅμως ἀπαντᾷ ἐκτὸς τῆς ἀξιολογικῆς γνωσεολογικῆς ἀναφορᾶς τῶν δύο τούτων ἑτεροτήτων πρὸς ἀλλήλας καὶ ἡ μεταφυσικὴ κοινωνία αὐτῶν ὅπου τὸ ἐν τίθεται ὑπὸ τοῦ ἄλλου κατὰ φύσιν καὶ κατ' οὐσίαν. Κατὰ Πλάτωνα εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν, τοῦτέστι ἡ διαρκὴς ἀφαίρεσις τῆς κατηγορίας τοῦ χρόνου ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ἀχρόνου ἀντικειμενικότητος τοῦ νοητοῦ καὶ ἀπολύτου ὄντος, μία κοινωνία ἣτις εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναχθῆ εἰς ἕτερα αἴτια ἢ τὰ λογικῶς διατυπούμενα. Κατὰ τὸν Πλωτίνον ὅμως ἡ ἀναφορὰ τῶν δύο τούτων ἑτεροτήτων πρὸς ἀλλήλας εἶναι ἐκ τῶν προτέρων προσδιωρισμένη, τοῦτέστι ἡ μεταφυσικὴ ποιότης ἀμφοτέρων εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐνέχει ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν τῆς κοινωνίας. Ἡ μέθοδος τῆς σχέσεως καὶ αἱ προϋποθέσεις αὐτῆς εἶναι καὶ κατὰ τοὺς δύο φιλοσόφους αἱ αὐταί.

Ὁ λόγος εἶναι ὄργανον δι' οὗ ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν ἀναφορὰν αὐτῆς πρὸς τὸν νοῦν διέπεται, καὶ ὁ ἔρως εἶναι ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ ψυχὴ ἀρχίζει καὶ ἀναφέρεται πρὸς τὸν λόγον καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν νοῦν. Ὁ λόγος ὡς ἡ ἀντικειμενικὴ αἰτία τοῦ καθορισμοῦ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς καὶ ὁ ἔρως ὡς τὸ ὑποκειμενικὸν αἴτιον πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ ὄντος, αἱ δύο αὐταὶ θεμελιώδεις προϋποθέσεις τοῦ πλατωνικοῦ διανοεῖσθαι, ἀποτελοῦσι καὶ διὰ τὸν Πλωτίνον τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ἐννοιολογίας καὶ τῆς θεωρίας τῆς ψυχῆς. Ἐν ᾧ ὅμως ὁ λόγος ἀποκάμνει κατὰ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ πρὸς τὸ ὄν καὶ δὴ ἔνεκα τῆς κατὰ θέσιν καὶ καθ' ἑτερόθεσιν ἐκδηλουμένης αὐτοῦ ποιότητος, τοῦναντίον ὁ ἔρως καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ διατη-

ρεῖται ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μετὰ τὴν διαδρομὴν τῆς σφαίρας τοῦ ὄντος καὶ μετὰ τὴν δι' αὐτῆς ἐπιτευχθεῖσαν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς εἰς λογικὴν τινα ἐνότητα καὶ νοητὴν τινα ποιότητα, τοῦτέστι ὁ ἔρωσ διακινεῖ τὴν ψυχὴν πρὸς ὑπέρβασιν τῶν ὄρων τῶν ὑπὸ τοῦ λόγου τεθέντων καὶ καθ' οὗς ὁ λόγος προσδιορίζεται.

Ἡ ἐνότης πρὸς ἣν ἄγει ἡ μέθοδος τοῦ λόγου, τοῦτέστι ἡ διαλεκτικὴ καὶ συλλεκτικὴ ἐνέργεια τοῦ λόγου εἶναι ἀπολύτως διάφορος, συγκρινομένη πρὸς τὴν ἐνότητα ἡ μάλλον τὸ ἐν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς ὃ φέρεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος διεπομένη. Ἡ λογικὴ ἐνότης, ἣτις εἶναι ταύτη πρὸς τὴν ἐνότητα τοῦ νοητοῦ κόσμου, εἶναι ἀδύνατον νὰ τεθῇ καθ' ἑαυτήν, τοῦτέστι ἄνευ τῆς πρὸς αὐτὴν κατὰ νόμον καὶ κατὰ λόγον ἀνταποκρινομένης πολλότητος. Τὸ λογικὸν δίκαιον τῆς λογικῆς ἐνότητος νομιμοποιεῖται διὰ τῆς ποιότητος αὐτῆς, τοῦτέστι διὰ τῆς κατὰ φύσιν ἐπιβαλλομένης ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὴν πολλότητα ἢ διὰ τῆς ὑπ' αὐτῆς συντελουμένης θέσεως τῆς πολλότητος. Τὸ ἐν ἡ τ ἀγαθὸν ὁμῶς πρὸς ὃ ἡ ψυχὴ, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος διεπομένη, κατευθύνεται ἢ, ὅπως ὁ Πλωτῖνος λέγει, ὃ ψυχὴ ἐπιποθεῖ, εἶναι μὲν αἰτία τῆς πολλότητος, ἀλλ' ἡ πολλότης αὕτη ἀναφέρεται ὄχι μόνον πρὸς τὰ λογικά, ἀλλὰ συνάμα καὶ πρὸς τὰ ἀλογα ὄντα, τοῦτέστι εἰς τὰ νοητὰ καὶ εἰς τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενα. Τὸ δὲ αἷτιον τῆς πολλότητος, τὸ ἐν, δὲν ἐννοεῖται κατὰ τὴν λογικὴν τῆς ἐννοίας ποιότητα ἀλλὰ κατὰ τινα ἀπολύτως ἄλογον ἢ μάλλον ὑπὲρ λόγον σημασίαν.

Τὸ ἐν δὲν εἶναι οὔτε ὁ πρῶτος λόγος ἐξ οὗ ἀφορμᾶται ἡ ἐνότης τοῦ νοητοῦ κόσμου, οὔτε ὁ πρῶτος νόμος δι' οὗ διακαθορίζονται οἱ νόμοι τοῦ τε νοητοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀναπαύεται ἐν ἑαυτῷ, πρὸς ἑαυτὸ ἀεὶ ἐπιστρέφον καὶ ἐν ἑαυτῷ ἀεὶ διαμένον. Κατὰ τὴν ὑπὲρ λόγον ἐννοίαν, εἶναι τὸ ἐν αἰτία τῆς πολλότητος τῶν κόσμων, τοῦτέστι τοῦ τε νοητοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ὁμῶς οἰοσδήποτε λόγος, οἰαδήποτε διατύπωσις εἶναι πάντοτε δυνατὴ κατὰ προϋπόθεσιν τῆς θέσεως καὶ τῆς ἑτεροθέσεως τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἑτέρου, καὶ ἐπειδὴ ἡ αἰτία τῆς πολλότητος τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου ὄντος χαρακτηρίζεται ὡς αἰτία μόνον διότι κεῖται ὑπὲρ τὸν λόγον καὶ ὑπὲρ τὸ ὑπὸ τὸν λόγον ἄλογον, διὰ τοῦτο θὰ ἦτο συνεπέστερον νὰ ἀποφύγωμεν οἰανδήποτε θετικὴν διατύπωσιν καὶ οἰονδήποτε θετικὸν ὄρισμὸν τοῦ ἐνός. Τὸ προσδιορίζον ἐν θὰ ἦτο κατὰ τὸν προσδιορισμὸν ἕτερόν τι ἢ τὸ προσδιοριζόμενον ἐν. Τὸ ἐν δι' οὗ κατὰ τὸν λόγον προσδιορίζεται τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ ὑπὲρ λόγον ἐν, εἶναι τὸ νοητὸν ἐν, ὅπερ τίθεται καὶ ὡς αἰτία τῆς τὸν νοητὸν κόσμον ἐδρεούσης ἐνότητος. Διὰ τοῦτο ἡ ἀρνητικὴ διατύπωσις τῆς οὐσίας τοῦ ἐνός θὰ ἦτο προτιμωτέρα οἰασδήποτε θετικῆς. Καὶ αὕτη ὁμῶς ἡ ἀρνητικὴ διατύπωσις τῆς ποιότητος τοῦ ἐνός εἶναι πάντοτε λογικὴ καὶ διακαθορίζεται ὑπὸ λογικῶν κατηγοριῶν.

Τὸ ἓν εἶναι κατ' οὐσίαν ἄρρητον. Τὸ πρὸς τῆς αἰσθήσεως καὶ τὸ πρὸ τοῦ λόγου κείμενον ὄν δὲν εἶναι οὔτε ἓν οὔτε πολλά, οὔτε ὁρισμένον οὔτε ἀόριστον, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ αἰσθητοῦ ἢ καὶ τῆς πρὸ τῆς αἰσθήσεως κειμένης ὕλης, ἀλλὰ διαρρηδην διάφορον πρὸς τὰ ὀνομασθέντα ὄντα. Καὶ ὅμως δέον ὅπωςδύποτε νὰ συλληφθῇ διότι αὐτὸ εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἐσχάτη ἀρχὴ ἐξ ἧς καὶ πρὸς ἣν κινεῖται ἡ ψυχὴ.

Ἡ πρώτη ἀρχὴ ἢ τὸ ἓν ἐξ οὗ τὰ πάντα, τοῦτέστι τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν κατάγονται καὶ εἰς ὃ ἅπασαι αἱ ποιότητες τοῦ ὄντος κατ' οὐσίαν ἀναφέρονται, εἶναι προσιτὴ πρὸς τὴν ψυχὴν καὶ δὴ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ λόγου συντελουμένην μόρφωσιν τῆς ψυχῆς, τοῦτέστι μετὰ τὴν δίοδον τῆς ψυχῆς, διὰ τοῦ ὄντος. Ἡ σύλληψις τοῦ ἓν ὡς ὑπὸ τῆς ψυχῆς προϋποτίθησι κατὰ ταῦτα τὴν ἀπόλυτον ἐνότητα τῆς ψυχῆς. Τὸ νέον ἀντικείμενον ἀξιοῖ πρὸς κατάληψιν νέον τινὰ τρόπον καὶ νέαν τινὰ μέθοδον. Τὸ συνειδὸς τῆς ἀπολύτου ἐνότητος ἢ κάλλιον τῆς παντελοῦς μονῆς εἶναι ἡ ἀφετηρία πρὸς σύλληψιν τοῦ ἓν ὡς, ὅπερ ὡσαύτως διακρίνεται ὑπὸ τῆς ἀπολύτου ἐνότητος καὶ μονῆς. Ἐν τῇ σχέσει τῆς μιᾶς ψυχῆς τοῦτέστι ἐν τῷ συνειδότητι τῆς ἐνότητος καὶ τῆς μονῆς τῆς ψυχῆς καὶ ἐν τῷ συνειδότητι τοῦ ἓν ὡς, ἀγαθοῦ, κεῖται ἡ ἐσχάτη ἐνωσις καὶ ἡ τῷ ὄντι θεοποίησις τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς.

Ἡ νοοποίησις τῆς ψυχῆς, τοῦτέστι ἡ διὰ τοῦ νοῦ διαμόρφωσις καὶ διακάθαρσις τῆς ψυχῆς, εἶναι μόνον προϋπόθεσις πρὸς θεοποίησιν αὐτῆς διὰ τῆς ἐνώσεως πρὸς τὸ ἓν. Ἐνταῦθα ὅπου δὲν διαπραγματευόμεθα κυρίως τὴν σχέσιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἓν ἢ τὰγαθὸν ἀλλὰ τὸν ἀντικειμενικὸν καθορισμὸν καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν θέσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ποιότητων τοῦ ὄντος, προσέχομεν ἰδίᾳ οὐχὶ εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ ψυχὴ ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἓν ὡς, ἀλλὰ εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ νοῦς γεννᾶται ἢ τίθεται ὑπὸ τοῦ ἓν ὡς, τοῦτέστι εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ νοητὸς κόσμος τίθεται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ πῶς τὸ ἓν τίθησι τὰ πολλά.

Ἡ λογικὴ παιδεία τῆς ψυχῆς διὰ τοῦ ὄντος δὲν εἶχε τὴν παιδαγωγικὴν μόνον ἀξίαν τῆς ἀναγωγῆς τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ἓν καὶ δὴ διὰ τῆς ἀπολυτρόσεως καὶ ἀπαλλαγῆς αὐτῆς ἐκ τῶν ἀλόγων καὶ αἰσθητῶν ποιότητων, ἀλλ' ἐνέχει συνάμα καὶ τὸν κριτικὸν σκοπὸν τοῦ διαθρυμματισμοῦ τῶν δογματικῶν εἰκασιῶν τῆς ψυχῆς, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν τὸ ἓν τίθησι τὰ πολλά καὶ ἰδίᾳ τὸν νοῦν. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἰσχυουσῶν ἢ καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς νοητῆς αἰτίας ἣτις διέπει τὸν νοητὸν κόσμον, εἶναι ἀδύνατος εἰς τὸ ἓν, ἢ γενομένη, εἶναι ἀπολύτως δογματικὴ, διότι τὸ ἀντικείμενον, τὸ ἓν, ἰστάμενον ὑπεράνω πάντων, δὲν εἰσέρχεται εἰς τοὺς ὁρισμούς τοὺς ἰσχύοντας διὰ τοὺς λοιποὺς κόσμους καὶ διὰ τὰς ἑτέρας ποιότητας τοῦ ὄντος. Ἡ δὲ ἀπόπειρα ἢ προσπαθοῦσα νὰ διερμηνεύσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ ἓν ὡς διὰ τῆς κατηγορίας τῆς κινήσεως εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδε-

δικασμένη εἰς ἀποτυχίαν, ἐπειδὴ ἡ κίνησις εἶναι ἕτερόν τι τοῦ ἐνός καὶ ὡς ἕτερον εἶναι ὁ νοῦς καὶ οὐχὶ τὸ ἐν. Ἡ κίνησις προσαπτομένη πρὸς τὸ ἐν θὰ ἐτίθειτο, οὕτως εἶπειν, μεταξὺ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ νοῦ, ὅπερ εἶναι ἀδύνατον, διότι ὁ νοῦς τίθεται ἀμέσως μετὰ τὸ ἐν κατ' εὐθειαν ἐκ τοῦ ἐνός, τοῦτέστι μεταξὺ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἢ τὸ συνδετικὸν καί.

Καὶ οἷοσδήποτε ἄλλος τρόπος τῆς αἰτίας, ὁ τῆς βουλήσεως ἢ ὁ τῆς νοήσεως εἶναι ἀδύνατος διότι ἀμρότερα τὰ εἶδη τῆς αἰτίας ἢ τῆς αἰτιότητος κατὰγονται ἐκ τοῦ νοητοῦ κόσμου ὃν τὸ ἐν τίθησι. Τὸ ἐν εἶναι ἀδύνατον νὰ θεωρηθῆ καθ' οἷοσδήποτε τῶν ὀνομασθέντων τρόπων τῆς αἰτιότητος, διότι καὶ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ νοῦ παραμένει ἐν ἀπολύτῳ ταυτότητι πρὸς ἑαυτὸ, τοῦτέστι ἀναπαύεται ἐν ἑαυτῷ καὶ οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ὑφίσταται. Ἡ ταυτότης δὲ αὕτη τοῦ ἐνός ἐγγυᾶται καὶ διὰ τὴν ἀπόλυτον ἰσχύον, τὸ ἀπόλυτον κῦρος τῆς ἀξίας αὐτοῦ, τοῦτέστι διὰ τὸ δυνατόν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐνός θέσεως ἀπασῶν τῶν λοιπῶν ἀξιῶν, αἷτινες ἰσχύουσιν ἐν τῷ νοητῷ καὶ αἰσθητῷ κόσμῳ. Ἄνευ τῆς ταυτότητος εἶναι ἀδύνατος ἀναγωγὴ τῶν ἄλλων ποιότητων τοῦ ὄντος πρὸς τὸ ἐν. Ἡ ταυτότης εἶναι ἡ αἰτία τῆς αἰτίας. Πῶς ἐξ ἐνός τινος ὄντος τίθεται ἕτερον τι ὄν ἄνευ οἷοσδήποτε ἀλλοιώσεως τοῦ θέτοντος, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοηθῆ λογικῶς. Αὐτὸ δὲ ἀποτελεῖ καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ Πλωτῖνος καταφεύγει πάντοτε εἰς εἰκόνας καὶ εἰς σύμβολα ἡσάκις πρόκειται νὰ διατυπώσῃ τὴν σχέσιν ταύτην τῆς αἰτιότητος τοῦ ἐνός καὶ τοῦ νοῦ. Τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἡ θερμότης, τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων καὶ τὰ τοιαῦτα, εἶναι εἰκόνες πολλάκις ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μεταχειριζόμενα. Ὁ αἰσθητὸς κόσμος καθ' ὅλου θεωρεῖται ὡς εἰκόν, ὡς σύμβολον τῆς σχέσεως ταύτης, διότι πᾶν αἰσθητὸν διαμένει ὅπωςδήποτε ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀποτελεῖ συνάμα ὅπωςδήποτε τὴν αἰτίαν ἐνός ἄλλου αἰσθητοῦ.

Τὸ ἀδύνατον ὅμως τῆς ἐφαρμογῆς ἐπὶ τοῦ ἐνός σχέσεων αἷτινες κυριαρχοῦσιν ἐν τῷ αἰσθητῷ ἢ καὶ τῷ νοητῷ κόσμῳ, φαίνεται ὁ Πλωτῖνος λησμονῶν πολλάκις. Ὁ ἐνθουσιασμός ὀδηγεῖ τὸν φιλόσοφον πρὸς χρῆσιν τῶν εἰκόνων αὐτῶν καὶ δὴ ὁ ἐνθουσιασμός ἔνεκα τοῦ κάλλους τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ὅπερ οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων διησθάνθη καὶ διετύπωσεν κάλλιον τοῦ Πλωτίνου. Πρὸς τοῦτο δὲ δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι, κατὰ τὸν Πλωτῖνον, οἱ κόσμοι ἀναφέρονται ἀπολύτως πρὸς ἀλλήλους. Συνεπῶς μία οἰαδήποτε σχέσις ἣτις κυριαρχεῖ ἐν τῷ ἐνὶ κόσμῳ εἶναι δυνατόν νὰ ἀνενεχθῆ καὶ εἰς τὸν ἄλλον. Πάντως τὰ κατ' ἀναλογίαν λεγόμενα εἶναι ἀπλῶς κατὰ σύμβολον καὶ κατ' εἰκόνα ἐννοητέα. Ἡ σχέσις τοῦ ἐνός πρὸς τὸν νοῦν κεῖται ἐπέκεινα καὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦ καὶ οἷοσδήποτε ἄλλου ὀρισμένου εἴδους σχέσεως ἐνός τινος ἀντικειμένου πρὸς τι ἕτερον.

Κατὰ Πλωτῖνον θεωρεῖται ἡ σχέσις τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν νοῦν, ὡς σχέσις γεννῶντος πρὸς γεννώμενον καὶ δὴ ἔνεκα ἀπολύτου τελειότητος. Πᾶν τὸ τέλειον γεννᾷ ὁμοίον τι πρὸς ἑαυτό, κατ' ἀξίαν κάπως ἐνδεέστερον. Ὁ νόμος τοῦ τελείου εἶναι ἡ γέννησις. Τοῦτο διαφαίνεται καὶ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἀκόμη. Τὸ κατ' ἐξοχὴν τέλειον ὁμῶς, εἶναι τὸ ἐν, ὅτε ἀναπαύεται πάντοτε ἐν ἑαυτῷ, γεννᾷ ἄνευ βουλήσεως ἢ ἀλλῆς τινὸς ἐπιθυμίας ἢ ἀνάγκης, τίθησιν ἀπλῶς ἐκ τελειότητος ἕτερόν τινα κόσμον, ὅστις ἀναφέρεται μὲν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ ἑνός, ὑστερεῖ ὁμῶς αὐτῆς καθ' ἑαυτὸς θεωρούμενος ἢ, ὅπως ὁ Πλωτῖνος λέγει, ἔλαττον ἑαυτοῦ γεννᾷ. Περὶ τοῦ τελείου τούτου, τοῦ ἑνός, οὐδὲν ἄλλο δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἢ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἡ αἰτία ὄλων τῶν ἄλλων κόσμων καὶ δὴ πρωτίστως τοῦ νοητοῦ κόσμου. Ὁ νόμος ὅστις διακαθορίζει πᾶν τὸ καθ' ὑπόστασιν τιθέμενον ὄν κυριαρχεῖ καὶ ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ νοῦ. Ὁ νοῦς, ὅστις ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ πλήρωμα καὶ τὴν ὁλότητα, οὐδεμιᾶς βεβαίως χοῦζει ἀρχῆς, ἣτις τίθεται καθ' ὑπόστασιν ὑπ' αὐτοῦ, δὲν δύναται ὁμῶς νὰ ἐννοηθῇ ὡς ὑπόστασις, τοῦτέστι ὡς αὐτὴ καθ' αὐτὴ ὑπάρχουσα ποιότης ἄνευ τῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ἐν.

Ἡ ἔδρα τοῦ νοητοῦ ὄντος καὶ τοῦ καθαροῦ λόγου εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τοῦ ἑνός. Καὶ ἐν ᾧ μὲν τὸ καθαρὸν διανοεῖσθαι, ὡς διατυπῶται τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πλωτῖνου, εἶναι ἀδύνατον νὰ τεθῇ ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ, διότι ἐν τῷ ἀγαθῷ κεῖται ἡ αἰτία τῆς ἐνεργείας τοῦ καθαροῦ λόγου καὶ τῆς θέσεως τοῦ καθαροῦ ὄντος, τὸ ἀγαθὸν τοῦναντίον δὲν χρειάζεται κανέν σημεῖον ἀναφορᾶς, ἀλλ' ἀναπαύεται ἐν ἑαυτῷ. Τὸ ἀγαθόν, ὅ,τι εἶναι, εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δὲν εἶναι δι' ἑνός ἄλλου ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ. Ὁ λόγος τοῦναντίον εἶναι μὲν καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτὸν καὶ καθ' ἑαυτόν, συνάμα δὲ καὶ διὰ τὸ ἕτερον τῆς αἰσθήσεως, ἣτις θεμελιούται ἐν τῷ λόγῳ. Συνάμα δὲ ὁ λόγος καὶ ἔνεκα ἑτέρου τινός, τοῦτέστι ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ θέτοντος τὸν λόγον, τίθεται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐπειδὴ τὸ δέον τοῦ λόγου εἶναι ἡ οὐσία ἢ τὸ εἶναι ἢ ἐπειδὴ εἶναι ἀγαθὸν νὰ εἶναι ὁ λόγος.

Ἐν τῷ δέοντι δὲ τούτῳ τοῦ ὄντος, τοῦτέστι ἐν τῇ κατὰ δέον ἀναφορᾷ τοῦ ἑνός πρὸς τὸ ἄλλο, κεῖται καὶ ἡ αἰτία καὶ τὸ δυνατὸν τῆς νοοποιήσεως τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς. Οὐχὶ μόνον διὰ τὸ ἕτερον γενέσθαι, τοῦτέστι διὰ τὴν θεοποίησιν τοῦ νοητοῦ ὄντος ἢ τὴν νοοποίησιν τοῦ ψυχικοῦ ὄντος καὶ διὰ τὸ ἀπλοῦν εἶναι τῶν δύο τούτων κόσμων, εἶναι ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν πρὸς ἑαυτὰ καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀναγκαία. Ἡ ψυχὴ δέον νὰ στρέφεται πρὸς τὸν νοῦν, δέον νὰ ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἕτερον αὐτῆς, πρὸς διατήρησιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ὁ δὲ νοῦς δέον νὰ ἀνάγεται πρὸς τὸ ἐν, τοῦτέστι πρὸς μεταφυσικὴν τινα αἰτίαν, πρὸς διαμονὴν ἐν τῇ ταυτότητι αὐτοῦ. Ἡ ὑπόστασις καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς

ψυχῆς καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ νοῦ ἀναφέρεται καὶ δέον νὰ ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἓν.

Τὸ δυνατὸν τῆς κατανοήσεως ἢ μᾶλλον τῆς θέας τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἑνὸς ὑπὸ τοῦ νοῦ, εἶναι νοητὸν, διότι μεταξὺ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἑνὸς δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἄλλη ἀρχή, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἡ γνῶσις τοῦ νοῦ ὑπὸ τῆς ψυχῆς εἶναι δυνατὴ, ἐπειδὴ μεταξὺ νοῦ καὶ ψυχῆς ὑφίσταται μόνον ὁ ἕρως ἢ τὸ ἀπλοῦν συνδετικὸν καί. Καὶ ὁ ἕρως καὶ ἡ διάνοια, κατ' οὐσίαν θεωρούμενα, δὲν ἀποτελοῦσιν ἀρχάς, τοῦτέστι ἀπολύτως ἔτερογενεῖς ποιότητες ἀλλ' εἶναι μόνον μέθοδοι πρὸς τὸ ὄν. Ὁ ἕρως ἀφοροῦμενος ἐκ τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ εἶδός τι τοῦ ψυχικοῦ εἶναι, ἡ δὲ διάνοια, ὡς ἐπιστημονικὴ μέθοδος, ἀποτελοῦσα τὴν λογικὴν στάσιν τῆς ψυχῆς, εἶναι δυνατὴ διὰ τῆς προϋποθέσεως τοῦ νοητικοῦ ὄντος. Ἡ διάνοια εἶναι τὸ νοητὸν ὄν κατ' ἐφαρμογὴν πρὸς τὴν αἴσθησιν θεωρούμενον.

Πᾶν τὸ γεννώμενον ἀγαπᾷ τὸ γεννῶν. Ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι καὶ διὰ τὰς σχέσεις τῶν ὑποστάσεων καὶ ποιότητων πρὸς ἀλλήλας διακαθοριστικός. Τὸ μὲν καὶ τὸ δὲ διαχωρίζονται διὰ τῆς κατηγορίας τῆς ἑτερότητας, καὶ δὴ οὐχὶ μιᾶς ταῦτοσήμου ἑτερότητας ἀλλὰ μιᾶς κατ' ἀξίαν καὶ κατ' οὐσίαν διαφόρου. Ἡ ἀριθμητικὴ ἕτεροτήτης οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ποιότητος τῶν ὑποστάσεων πρὸς ἀλλήλας θεωρουμένων. Τὸ γεννώμενον, ὕστερον κατ' ἀξίαν τοῦ γεννῶντος, ἐπιστρέφει πρὸς αὐτὸ καὶ τίθησιν ἑαυτὸ εἰς γόνιμον σχέσιν πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ δὴ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ταυτότητος καὶ οὐσίας. Ὁ νόμος τοῦ μὲν εἶναι καὶ ὁ νόμος τοῦ δέ. Ἡ ἀρχὴ τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ νοῦς, οἱ δὲ νόμοι οἱ διέποντες τὸ εἶναι τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν λογικὴν αὐτῆς ἀναφορὰν πρὸς ἑαυτήν, εἶναι οἱ νόμοι οἱ διακρατοῦντες τὸν νοητὸν κόσμον.

Γ'. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ἢ ΤΟΥ ΑΓΑΘΟΥ

Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ κατὰ νοῦν καὶ τοῦ ὑπὲρ νοῦν ὄντος δέον νὰ προσδιορισθῇ σαφέστερόν πως. Ἡ ἀναφορὰ ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ εἰδους καὶ εἰδώλου, μεταξὺ προτύπου καὶ ἐκτύπου καὶ ἣτις ἐν τῇ συναφῇ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν θεωρεῖται ὡς ἡ αἰτία τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἰσχύει καὶ διὰ τὴν σχέσιν μεταξὺ νοῦ καὶ ἑνὸς. Τὰ στοιχεῖα τῆς ἀναφορᾶς εἶναι βεβαίως, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ κοινωνίᾳ δύο ἑτεροτήτων, διάφορα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἅτινα συμβάλλουσιν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ὁ νοῦς θεωρεῖται κατὰ

τὴν ἀναφορὰν αὐτὴν ὡς τὸ ἔκτυπον τοῦ ἑνός, τοῦ θείου. Τὶ σημαίνει ἡμῶς ἢ εἰκονικὴ αὕτη ἔκφρασις; Πῶς δύναται τὸ ἓν νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ πρότυπον τοῦ νοῦ, ἀφοῦ ἢ οὐσία τοῦ ἑνός εἶναι ὑπὲρ νοῦν, ἀφοῦ τὸ ἓν οὐχὶ μόνον δὲν ἐγκλείει ἀλλὰ συνάμα ἀποκλείει καὶ ἀποκρούει τοῦτο φύσει ἀφ' ἑαυτοῦ; Ὁ νοῦς εἶναι τὸ ἕτερον τοῦ ἑνός. Τοῦτο εἶναι ἢ τὰ διακρίνον ἀμφοτέρω ἐτερότητος. Ἐξ ἄλλου δέον ὁ νοῦς νὰ ἐγκαλεῖται ἓν ἑαυτῷ στοιχεῖα, ἅτινα κατάγονται ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ἑνός.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμοιότητος ἰσχύει καὶ κατὰ τὴν σχέσιν τοῦ νοῦ πρὸς τὸ ἓν. Ἀνοημένων δὲ τῶν ἰσαξίων τούτων στοιχείων μεταξὺ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἑνός, οὐχὶ μόνον καθίσταται ἀδύνατος ἢ ἐπιτυχία τοῦ ἐσχάτου σκοποῦ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλωτίνου, διότι ἢ ἔνωσις εἶναι δυνατὴ μόνον ἐφ' ὅσον προὑποτίθεται συγγενεῖά τις μεταξὺ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἑνός, ἀλλὰ συνάμα καθίσταται ἀκατανόητος καὶ αὐτὸς ὁ σκοπὸς τῆς θέσεως τοῦ κατὰ νοῦν ὄντος. Ὁ κατὰ νοῦν κόσμος εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῆ ἄνευ τελεολογικῆς τινος σχέσεως πρὸς τὴν ψυχὴν. Τὸ κύριον γνώρισμα τοῦ κατὰ νοῦν ὄντος κεῖται ἓν τούτῳ, ὅτι τὸ κατὰ νοῦν ὄν ἀποτελεῖ τὸ δέον τῆς ψυχῆς. Τῆς ψυχῆς ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ νοῦς. Αὐτὸς εἶναι τὸ πλήρωμα τῆς ψυχῆς. Τὸ ἓν ἀποκλείον οἵανδήποτε νοητὴν σχέσιν πρὸς ἑαυτὸ ἢ ἄλλου τινὸς πρὸς αὐτὸ, θὰ ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ μὴ ἐνεῖχε τὴν δύναμιν τῆς δημιουργίας τοῦ νοῦ. Πῶς εἶναι δυνατόν τὸ ἀνόητον ἓν νὰ εἶναι αἰτία νοητοῦ τινος καὶ δὴ τοῦ καθαρῶ νοῦ; Ἄλλ' ἀκριβῶς ἕνεκα τοῦ ἀνοήτου, τοῦτέστι ἐπειδὴ τὸ ἓν εἶναι ὑπὲρ νοῦν ἢ ἐπειδὴ τὸ ἓν εἶναι ἕτερόν τι, πρὸς τὸν νοῦν θεωρούμενον, διὰ τοῦτο ἔχει ἓν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τῆς ἀρχῆς τοῦ νοῦ ἢ μᾶλλον τίθησι τὴν ἀρχὴν τοῦ νοῦ. Αἰτία ὑπάρχει μόνον ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἕτερότης, διαφορὰ ποιότητος.

Ἄνεφεραμεν ἤδη ὅτι ἢ σχέσις μεταξὺ μορφῆς καὶ ὕλης ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ἀναφορὰν ἣτις κυριαρχεῖ μεταξὺ τῆς ἐτερότητος τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἑνός. Τὸ λογικὸν δικαίωμα διὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ νοῦ πρὸς τὸ ἓν λαμβάνομεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ ἓν εἶναι ἢ ἀρχὴ τῆς θέσεως καὶ τῆς αἰωνιότητος τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ὄντος. Καὶ κατὰ Πλωτίνου καὶ κατὰ Πλάτωνα εἶναι τὸ ἓν ἢ αἰτία τοῦ νοῦ καὶ τῆς οὐσίας. Ἡ ἀξία τοῦ ἑνός ἀναφερομένη πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὸ ὄν, εἶναι ἀξία ἀφελείας. Οἰαδήποτε μορφὴ ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ νοῦ πρὸς τὸ ἓν, ἀφορᾷ πάντοτε εἰς τὸν νοῦν, τοῦτέστι οἰαδήποτε ἔννοια τοῦ ἑνός εἶναι λογική, οἰοσδήποτε χαρακτηρισμὸς τοῦ ἑνός κατάγεται ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάρμοστος πρὸς τὸ ποῖον τοῦ ἑνός. Ὁ μόνος χαρακτηρισμὸς τοῦ ἑνός εἶναι τὸ ἄμορφον, καὶ δὴ ὡς τὸ ἄμορφον κατ' ἐξοχὴν. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα μορφὴ κατάγεται ἀπὸ τὸν νοῦν, διὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἓν, ὡς ἄμορφον, ἀνόητον. Οἰαδήποτε μορφὴ θὰ καθώριζε τὸ ἓν, θὰ προσέδιδε εἰς

αὐτὸ ποιότητα λογικὴν. Ἡ διαφορὰ ὅμως μεταξὺ τοῦ ἀμόρφου τούτου καὶ τοῦ ἀμόρφου τοῦ μὴ ὄντος ἐγκείται ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ ἄμορφον τοῦ ἐνὸς ἐννοεῖται, ὑποτίθεται ὡς ἀπόλυτος ἀξία, ἐνῶ τὸ ἄμορφον τοῦ μὴ ὄντος θεωρεῖται ὡς ἡ ἀπόλυτος ἀναξία. Ἡ σχέσις μεταξὺ ἀξίας καὶ ἀναξίας ἐν τῷ συστήματι τοῦ Πλωτίνου κατανοεῖται τότε μόνον, ἂν τεθῶσιν αἱ δύο ἔσχαται ἀρχαὶ τοῦ συστήματος αἵτινες ἀντιτίθενται πρὸς ἀλλήλας ἀπολύτως.

Τὸ εἶναι, θεωρούμενον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐν, διακρίνεται τοῦ ἐνὸς καὶ καλεῖται εἶναι, διότι ἀναπαύεται ἐν τῇ μορφῇ τοῦ προσδιορισμοῦ. Τὸ μὴ ὄν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὄν θεωρούμενον, ἐννοεῖται ὡς μὴ ὄν, διότι στερεῖται τῆς μορφῆς τοῦ προσδιορισμοῦ, τοῦτέστι εἶναι πάντῃ ἀόριστον. Ὁ ὁρισμὸς καὶ ἡ μορφὴ εἶναι τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα αἵτινα προσδίδουσιν εἰς τὸ εἶναι τὴν ταυτότητα, ἐνῶ ἡ μὴ ταυτότης τοῦ μὴ ὄντος εἶναι ταύτη πρὸς τὸ ἀόριστον καὶ ἄμορφον. Αἱ τρεῖς θεμελιώδεις ποιότητες τοῦ ὄντος, τοῦτέστι τὸ ἐν, ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ, αἵτινες κοινωνοῦσαι πρὸς ἀλλήλας συνιστῶσι τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμον καὶ δὴ οὐχί, ὅπως οὗτος ἐμφανίζεται κατ' αἴσθησιν, ἀλλ' ὅπως ἀναπαύεται ἐν ἑαυτῷ ἐπέκεινα τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου, ἐνέχων καὶ τὰς τρεῖς ποιότητας τοῦ ὄντος ἀπολύτως καὶ καθαρῶς, εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῆς συστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι θεῖόν τι, ὅπως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ παντός. Ἡ αἰτία καὶ ὁ βαθμὸς τῆς τελειότητος αὐτῆς πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὸν νοῦν. Ἡ διακατοχὴ καὶ ἡ διαμόρφωσις τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νοῦ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Τὸ νοοῦν μέρος τῆς ψυχῆς δεόν νὰ ἐννοηθῇ ἀπολύτως καθαρὸν, τοῦτέστι ὡς ἀπηλλαγμένον πάσης αἰσθήσεως.

Μόνον οὕτως εἶναι ἡ νόησις δυνατὴ, τοῦτέστι ἡ σύλληψις νοητῶν ὄντων καὶ ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν πρὸς ἀλλήλα κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν μέθοδον τοῦ λόγου. Ἡ ἐνέργεια τοῦ νοεῖν ἐκτελεῖται ἐπέκεινα παντός τόπου καὶ πάσης αἰσθήσεως. Ὁ χωρισμὸς μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ εἶναι ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὡσαύτως ἐκ τῶν προτέρων προσδιορισμένος, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἀντικειμενικῷ κόσμῳ. Καὶ κατ' ἀνθρώπον καὶ κατὰ κόσμον ἰσχύει ἡ αὐτὴ μεταφυσικὴ κοινωνία τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐνὸς, τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ποιότητων τοῦ ὄντος καὶ τῆς ὀρθῆς κοινωνίας τούτων πρὸς ἀλλήλας, εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς κατ' ἀξίαν καὶ κατὰ δέον ζωῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν τὸ κύριον ἔργον αὐτῆς εἶναι ἡ ὑποταγὴ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς καὶ δὴ τῶν πρὸς τὴν αἴσθησιν κατευθυνομένων ἐνεργειῶν καὶ ἡ διαμόρφωσις αὐτῶν εἰς στοιχεῖα μιᾶς νοητῆς ἐνότητος, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Ἡ ἐνότης καὶ ἡ κατὰ λόγον ἀναφορὰ

τῶν ἑτεροτήτων τῆς ψυχῆς πρὸς ἀλλήλας, εἶναι τὸ δέον πρὸς ὃ στρέφεται ἡ ψυχὴ.

Ἡ ποιότης καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἔνός κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν πάντων, χωρὶς αὐτὸ τοῦτο νὰ εἶναι ὄν τι. Καλοῦντες δὲ τοῦτο ἔν, διαπραττομέν μίαν λογικὴν παραδοξίαν. Τὸ ἔν, ὄν ἀρχὴ καὶ δύναμις τοῦ παντός, δὲν εἶναι ταῦτὸ πρὸς τὸ πᾶν ὅπως ἐννοεῖται τοῦτο πανθελιστικῶς. Τὸ σύνολον τῶν ὄντων κατὰγεται ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀνάγεται εἰς αὐτό. Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ συνόλου τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἔνός δέον νὰ ἐννοηθῆ ὡς ἐξῆς· τὸ σύνολον δέον νὰ ἀναφέρεται πάντοτε πρὸς τὸ ἔν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διατηρήσεως τῆς ζωῆς, ἐνῶ τὸ ἔν δύναται νὰ ἐννοηθῆ καὶ ἄνευ τοῦ συνόλου. Τὸ εἶναι ἔχει ἐν τῷ ἐνὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὸ ἔν κεῖται ἐπέκεινα τῆς πολλότητος, ἐν ᾧ τὸ εἶναι ἐννοεῖται πάντοτε ἐν τῇ μορφῇ τῆς πολλότητος, τοῦτέστι τῆς κρίσεως. Τὸ εἶναι κρίνεται καὶ ἐννοεῖται, τὸ ἔν οὔτε κρίνεται οὔτε ἐννοεῖται. Ἡ ἀπλότης τῆς ἐσχάτης ἀρχῆς εἶναι ἡ αἰτία μιᾶς αὐταρκειᾶς ἀπολύτως διαφόρου καὶ ἑτερογενοῦς ἀπὸ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ νοῦ. Ἡ αὐτοτέλεια τοῦ νοῦ εἶναι ταύτῃ πρὸς τὴν ἐνότητα ἣτις διακατέχει αὐτόν, ἐν ᾧ ἡ αὐτάρκεια τοῦ ἔνός εἶναι ταύτῃ πρὸς τὸ πάντῃ ἀπλοῦν.

Ἡ σχέσις τοῦ εἶναι καὶ τοῦ ἔνός δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐννοηθῆ οὕτω πως, ὡς ἔάν τὸ εἶναι ἦτο ἐν τῷ ἐνί, διότι ἀκριβῶς αὐτὴ εἶναι ἡ θεμελιώδης διαφορὰ τοῦ ἔνός ἀπὸ τοῦ εἶναι, «ὅτι οὐκ ἔστι εἶναί τι», καὶ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο δύναται νὰ ἀποβῆ αἰτία τοῦ εἶναι. Τὸ εἶναι ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἔν, ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀφ' ἧς τίθεται. Τὸ ἔν, ὄν τέλειον, τοῦτέστι ὄν ἀνεκδεδῆσ καὶ πάντῃ ὑπὲρ πᾶσαν ἔλλειψιν, εἶναι ἡ αἰτία τοῦ εἶναι καὶ δὴ μόνον ἔνεκα τῆς αὐταρκειᾶς τῆς ὑπὲρ λόγον φύσεως. Τὸ εἶναι διατηρεῖται, τοῦτέστι διακαθορίζεται αἰωνίως ὑπὸ τῆς τῆς ταυτότητος διὰ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔν. Ὁ νοῦς καὶ τὸ εἶναι ζῶσιν ἐπιστρέφοντα πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, πρὸς τὸ ἔν. Ἡ ἀπλῆ θέσις τοῦ ὑφισταμένου, τοῦτέστι ὁ χωρισμὸς καὶ ἡ αὐτοτέλεια εἶναι ἡ αἰτία τοῦ εἶναι. Τὸ εἶναι ἢ τὸ ὄν εἶναι ἐφ' ὅσον τίθησιν ἑαυτὸ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἔν. Τὸ ὄν εἶναι διότι εἶναι ἢ ἡ αἰτία τῆς οὐσίας τοῦ εἶναι ἔγκειται ἐν τῇ ἑτερότητι αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔν. Ἡ θεωρία τοῦ ὄντος, τοῦτέστι ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὄντος ὡς τοιούτου, εἶναι ταύτῃ πρὸς τὸν νοῦν ἢ τὸ νοεῖν. Τὸ νοεῖν εἶναι μόνον ὡς θεωρία τοῦ ὄντος δυνατόν.

Ἀμφότερα ὁμως, τὸ εἶναι καὶ τὸ νοεῖν, δέον νὰ ἐννοηθῶσι συνάμα, τοῦτέστι ἐπέκεινα χρόνου. Ἡ πολλότης ἐν ἧ ἐκδηλοῦται ἡ φύσις τοῦ ὄντος, ἔχει ὡς αἰτίαν οὐχὶ μόνον τὴν ἐν ἑαυτῷ ἐνυπάρχουσαν ἑτερότητα, τὴν εἰς κατηγορίας διάκρισιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ νοεῖν. Ἡ ἑτερότης τοῦ εἶναι καὶ τοῦ νοεῖν εἶναι ἡ αἰτία ἀμφοτέρων. Οὐδεμία κατηγορία τοῦ ὄντος εἶναι δυνατόν νὰ τεθῆ ἄνευ τοῦ νοεῖν. Νοεῖν καὶ εἶναι

συντίθενται, τούτέστι τίθενται συνάμα ἢ τὸ νοεῖν, θέτον ἑαυτό, τίθησιν ἐν τῷ ἅμα καὶ τὸ εἶναι. Τὸ ὄν, τιθέμενον ὡς ἕτερον πρὸς τὸ ὄν, εἶναι συνάμα νοητόν, τούτέστι προϋποτίθησι τὸ νοεῖν. Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ νοεῖν καὶ τοῦ εἶναι εἶναι ἀναφορὰ ἐνυπάρχουσα ἢ συνυπάρχουσα, τούτέστι ἡ ὁμολογία τοῦ εἶναι πρὸς τὸ νοεῖν ἔχει τὴν αἰτίαν αὐτῆς ἐν τῇ θέσει ἀμφοτέρων· ἐν ᾧ ἡ σχέσις τοῦ νοεῖν καὶ ἐνὸς δέον νὰ ἐννοηθῆ ὡς μεθυπάρχουσα ἀναφορὰ, τούτέστι ὡς τοιαύτη καθ' ἣν τὸ ἐν δὲν τίθεται κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τοῦ ἑτέρου. Τὸ νοεῖν καίτοι ἔχει τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἐν τῷ ἐνί, εἶναι ἀνίκανον γὰρ συλλάβῃ τὸ ἐν εἰς λογικὰς μορφάς.

Ὅπως τὸ ἐν τίθησι τὸ εἶναι χωρὶς νὰ ἀποβάλλῃ τι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, οὕτω πως τίθησι τὸ εἶναι ἢ ὁ νοῦς τὴν ψυχὴν ἄνευ ἀρνήσεως ἑαυτοῦ. Διὰ τῆς ποιότητος δὲ ταύτης τῆς ἀναφορᾶς μεταξὺ νοῦ καὶ ψυχῆς, τούτέστι θεωρουμένης τῆς ψυχῆς ὡς μεταφυσικῆς τινος ἐνεργείας τοῦ νοῦ, καθίσταται δυνατὴ ἡ κατανόησις τῆς μορφώσεως τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ νοῦ. Τὸ εἶναι τῆς ψυχῆς θεωρεῖται ὡς ἔκτυπον τοῦ εἶναι τοῦ νοῦ. Ἡ ψυχὴ θεωρεῖται ὡς ἡμορφὴ τοῦ νοῦ. Μόνον οὕτω πως εἶναι δυνατὴ ἡ παραγωγικὴ καὶ μορφωτικὴ σχέσις μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ. Ἡ διαμόρφωσις δὲ αὕτη τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ νοῦ ἄρχεται ἀφ' ἧς ἡ ψυχὴ ἀναφερθῆ πρὸς τὸν νοῦν κατὰ δέον καὶ κατὰ λόγον, τούτέστι διὰ τῆς κρίσεως. Ἡ σχέσις μεταξὺ ψυχῆς καὶ νοῦ καὶ ἡ εἰδικὴ αὐτῆς ποιότης θὰ ἐπέτρεπε εἰς ἡμᾶς νὰ χαρακτηρίσωμεν κατ' ἀναλογίαν τὸν νοῦν ὡς μορφὴν τοῦ ἐνός.

Τὸ ἀδύνατον ὅμως τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ἐνός, τούτέστι τῆς γνώσεως τῆς ποιότητος αὐτοῦ, ἀφαιρεῖ ἀφ' ἡμῶν τὸ δικαίωμα πρὸς οἰονδήποτε κατ' ἀναλογίαν χαρακτηρισμόν. Καὶ παρὰ ταῦτα δέον τὸ εἶναι καὶ τὸ νοεῖν ἢ ὁ νοῦς νὰ ἐννοηθῶσιν ὡς ἀναφερόμενα ἀξιολογικῶς καὶ μεταφυσικῶς πρὸς τὸ ἐν, διότι τὸ ἐν εἶναι ἡ αἰτία, οὐχὶ μόνον τῆς οὐσίας αὐτῶν, ἀλλὰ συνάμα καὶ τῆς ταυτότητος τῆς οὐσίας αὐτῶν. Τὸ εἶναι καὶ τὸ νοεῖν εἶναι ὅπως εἶναι, τούτέστι διάκεινται πρὸς ἑαυτὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς ταυτότητος, διότι ἔχουσιν ὡς αἰτίαν τὸ ἐν καὶ δὴ τὸ ἀγαθὸν ἐν. Ἡ ταυτότης δὲ τῆς οὐσίας τῶν δύο τούτων ἑτεροτήτων τοῦ νοεῖν καὶ τοῦ εἶναι, τούτέστι τὸ μονίμως πρὸς ἑαυτὸ διάκεισθαι, εἶναι ἀδύνατον ἄνευ τῆς ταυτότητος τοῦ ἐνός, τούτέστι ἄνευ τοῦ μονίμως πρὸς ἑαυτὸ διάκεισθαι τοῦ ἐνός.

Κατὰ τὸν καθορισμὸν καὶ ἀφορισμὸν τῆς ἕδρας τοῦ ὄντος ἀπὸ τῆς σφαιράς τοῦ ἐνός εἶναι ἀναπόφευκτος ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐνός διὰ κατηγοριῶν, αἵτινες οὐδόλως ἀρμόζουσιν εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ, διότι προέρχονται ἐκ τῆς ἕδρας τοῦ ὄντος καὶ τῆς νοήσεως, ἐν ᾧ τὸ ἐν διακρίνεται ἀκριβῶς παντὸς ὄντος διὰ τῆς παντελοῦς ἑτερότητος πρὸς πάντα τὰ ὄντα.

Ἡ ταυτότης ὅμως τοῦ ἑνός, τοῦτέστι ἡ μονιμότης τῆς οὐσίας αὐτοῦ, δέον κατ' ἀνάγκην νὰ ὑποιεθῆ, διότι ἄλλως τὸ ὄν εἶναι ἀδύνατον νὰ τεθῆ ὡς ταῦτ' ἑαυτὸ καὶ ὡς ἕτερον πρὸς τὸ ἑν. Ἡ σχέσις αὕτη μεταξὺ ταυτότητος καὶ ἑτερότητος καὶ ἡ θέσις τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς καθιστᾷ δυνατὴν καὶ τὴν θέσιν τοῦ ψυχικοῦ εἶναι ὑπὸ τοῦ εἶναι τοῦ νοῦ. Μόνον διὰ τῆς παντελοῦς ταυτότητος τοῦ ὄντος πρὸς ἑαυτὸ καθίσταται δυνατὴ ἡ θέσις τῆς ψυχῆς, ὡς μιᾶς ἑτερότητος πρὸς τὸν νοῦν καὶ ὡς μιᾶς ταυτότητος πρὸς ἑαυτήν. Ἡ ψυχὴ ἀναφερομένη πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ νοῦ, τοῦτέστι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν, διαμορφοῦται καὶ διακαθορίζεται διὰ τῆς δεούσης ταύτης σχέσεως, προστρέχουσα δὲ εἰς τὰ αἰσθητὰ, ἢ πρὸς τὸ πάντῃ μὴ ὄν, ἀποβάλλει τὴν μορφήν καὶ ἀπόλυσι τὴν ἐνότητα καὶ τὸν κατὰ λόγον καθορισμόν. Ἡ αἰσθησις εἶναι τὸ δημιουργημα, τὸ φάντασμα ὅπερ γεννᾶται ἅμα ἡ ψυχὴ στραφῆ πρὸς τὸ μὴ ὄν. Εἶναι τὸ γίγνεσθαι καθόλου. Ἡ αἰσθησις ὀρθῶς χαρακτηρίζομένη δὲν εἶναι ποτέ, ἀλλὰ γίγνεται πάντοτε. Τὸ γίγνεσθαι τῆς αἰσθήσεως δέον νὰ ἀποδοθῆ ἀπολύτως εἰς τὸ αἰσθητὸν εἶδος τῆς ψυχῆς. Ἡ κοινωνία τοῦ αἰσθητοῦ τῆς ψυχῆς εἶδους πρὸς τὸ μὴ ὄν εἶναι ἡ αἰτία τῆς αἰσθήσεως.

Τὸ σύνολον τῶν σχέσεων καὶ τῶν κατὰ τὰς σχέσεις ταύτας κυριαρχουσῶν ἀρχῶν, δέον νὰ ἐννοηθῆ ὡς ἑξῆς· ἡ μία ἀρχὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῆ ἄνευ τῆς ἄλλης. Ἡ ψυχὴ οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσπασθῆ πλήρως τοῦ νοῦ, ὁ δὲ νοῦς οὐδέποτε τῆς ψυχῆς, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ αἰσθητὸν οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοηθῆ ἄνευ τῆς ψυχῆς. Ἐκάστη ἀρχὴ θεωρεῖται καὶ ἐννοεῖται βεβαίως ὡς ἑτερότης πρὸς τινὰ ἄλλην, συνάμα ὅμως διατελεῖ εἰς ἀπόλυτον μεταφυσικὴν σχέσιν πρὸς τὰς ἑτέρας ἀρχάς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΚΥΡΗΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A.	Ἡ ἔννοια τῆς ψυχῆς	σελ. 7
B.	Ἡ ἔννοια τοῦ νοῦ	16
Γ.	Ἡ ἔννοια τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἀγαθοῦ	29